

Reduplicatie in het Nederlands

Een werkstuk-werkstuk over contrastieve focusreduplicatie

Bart Kersten

s4058755

Datum: 19-02-2014

Bachelor Taalwetenschap

Radboud Universiteit Nijmegen

Eerste begeleider: dr. Peter de Swart

Tweede begeleider: dr. Ad Foolen

Voorwoord

Dit bachelorwerkstuk is de afronding van mijn bachelor Taalwetenschap aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Het onderwerp van dit bachelorwerkstuk is contrastieve focusreduplicatie, een fenomeen dat zomaar opvalt als je over straat loopt, in de trein zit of naar de apen aan het kijken bent in de dierentuin. Gedurende het onderzoek voor dit bachelorwerkstuk werd ik waar ik ook was weer herinnerd aan dit onderwerp. Goed voorbeeld liet mij zien, dat je van deze vormen dan een lijstje moet maken. Dat deed ik dus ook en in de loop van het jaar werd het lijstje steeds maar langer.

Zo hoorde ik: *net-net, thuis-thuis, regeltjes-regeltjes, nieuwbouw-nieuwbouw, puree-puree, kleding-kleding, dubbel-dubbel, lelijk-lelijk, cola-cola, nu-nu, moeder-moeder, echt-echt, gala-gala, koken-koken, reëel-reëel, poortje-poortjes, markt-markt, touw-touw, calcium-calcium, zilver-zilver, boven-boven, intro-intro, huilen-huilen, baby-baby, begin-begin, wijf-wijf* en *boom-boom*. Zonder de mensen die deze en andere reduplicaties hebben uitgesproken was dit bachelorwerkstuk er nooit geweest.

Dan wil ik nu ook mensen in het bijzonder bedanken. Ik wil Peter de Swart bedanken voor zijn vertrouwen in mij en voor de tips en ideeën die hij heeft gegeven. Ook wil ik hem bedanken voor alle afspraken die iedere keer weer nuttig waren, voor het commentaar op mijn concepten en voor alle geduld. Daarnaast wil ik Ad Foolen bedanken voor het lezen van de pre-finale en de finale versie van mijn bachelorwerkstuk. Ook wil ik Frans van der Slik bedanken voor zijn commentaren op de resultaten sectie, waardoor ik erg geholpen ben.

Op deze plaats wil ik ook iedereen bedanken die aan mijn onderzoek heeft meegewerkt en die daardoor steeds nieuwsgieriger werd wat zo'n onderzoek in de Taalwetenschap nu inhoudt. In het bijzonder wil ik die mensen bedanken die het experiment gedeeld hebben onder zijn of haar bekenden, waardoor ik aan de bruikbare data ben gekomen voor dit onderzoek. Daarnaast wil ik ook iedereen bedanken die antwoorden kon geven op de vragen die ik had of die me op een andere manier geholpen heeft in dit proces. En ik wil ook u bedanken voor het lezen van dit bachelorwerkstuk, of in ieder geval voor het lezen van het voorwoord, omdat ik dit natuurlijk niet voor niets opgeschreven heb.

Tenslotte wil ik mijn ouders bedanken dat ik mag studeren en dat ze mij daarin ondersteunen. En ik wil Carlijn bedanken voor het lezen van dit bachelorwerkstuk en voor alle uitjes waarbij je mijn enthousiasme deelde bij het horen van reduplicatie. Je bent lief-lief.

Duiven, 19 februari 2014.

Inhoudsopgave

Voorwoord	ii
Inhoudsopgave	iii
Samenvatting	1
1. Inleiding	1
2. Reduplicatie	3
2.1 Reduplicatie	3
2.2 Reduplicatie in het Nederlands	5
2.3 Contrastieve focusreduplicatie	6
3. Experiment	14
3.1 Methode	15
3.2 Resultaten	18
4. Discussie	24
5. Conclusie	27
Literatuur	28
Appendices	30
Appendix A - Welkomsttekst	30
Appendix B - Voorbeeld experimentgroep	30
Appendix C - Voorbeeld controlegroep	31
Appendix D - Conditie experimentgroep	31
Appendix E - Conditie controlegroep	34

Samenvatting

Reduplicatie komt in verschillende talen over de wereld voor en kan verschillende betekenissen oproepen. Er zijn twee soorten reduplicatie, gedeeltelijke en volledige reduplicatie. In het Engels komt volledige reduplicatie voor die een prototypische lezing oproept. Deze contrastieve focusreduplicatie komt ook voor in het Nederlands, maar is nog niet experimenteel onderzocht. Door middel van een online experiment is onderzocht hoe contrastieve focusreduplicatie wordt geïnterpreteerd in het Nederlands en of er verschillen zijn tussen jonge en oude mensen met betrekking tot deze interpretatie. Uit de resultaten kwam naar voren dat contrastieve focusreduplicatie in het Nederlands voornamelijk wordt geïnterpreteerd met een prototypische betekenis. Dit komt overeen met de interpretatie in het Engels (zie Ghomeshi et al., 2004). Ook lijkt het erop dat de jongere participanten een duidelijker verschil maken tussen de interpretatie van een zin met contrastieve focusreduplicatie en zonder contrastieve focusreduplicatie dan de oudere participanten.

1. Inleiding

Het is vrijdagavond 25 oktober 2013 en 2,9 miljoen mensen kijken het televisieprogramma ‘The Voice of Holland’ (Stichting Kijkonderzoek, 2013). Ilse de Lange, een bekende zangeres, is een van de juryleden van het programma. Na een ‘zang-battle’ tussen Arjan en Bylear moet Ilse de Lange de keuze maken welke van de twee zangers zij meeneemt naar de volgende ronde. Deze keuze beargumenteerde ze op de volgende manier: “Arjan, in vergelijking ben jij voor mij meer een zanger-zanger, zoals ik dat dan noem en Bylear die moet het echt hebben van zijn stemgeluid.”.

Op Twitter ontstond die avond onduidelijkheid over wat Ilse de Lange bedoelt met de verdubbeling van het woord *zanger* naar het woord *zanger-zanger*.¹ Er werden meteen tweets geschreven als een reactie hierop. Een van die tweets was van @Asttridd: “Jammer @IlseDeLange maar wat is een **zanger zanger**?² En iemand die het van z'n stemgeluid moet hebben???. Ik ben te dom voor #tvoh”.³

Zo'n woordverdubbeling als *zanger-zanger*, reduplicatie genoemd, komt vaker voor zoals te zien in (1), te vergelijken met (2).

(1) Ga je vanmiddag naar **huis-huis**?

(2) Ga je vanmiddag naar huis?

Voorbeelden (1) en (2) lijken bijna hetzelfde. De zinnen bestaan uit dezelfde woorden die in dezelfde volgorde staan. In voorbeeld (1) wordt *huis* echter verdubbeld, geredupliceerd, waardoor er *huis-huis* komt te staan. Zorgt de reduplicatie van het woord *huis* er ook voor dat er in voorbeeld (1) naar een

¹ De schrijfwijze *zanger zanger* wordt ook gehanteerd, maar om de duidelijke relatie tussen de twee woorden aan te geven is gekozen voor de notatie *zanger-zanger*.

² Alle reduplicatie in voorbeelden en citaten is vetgedrukt door de auteur.

³ <https://twitter.com/Asttridd/status/393812248315297792>; gezien op 18-11-2013.

ander huis verwezen wordt dan in voorbeeld (2)? Wat is het effect van reduplicatie op de betekenis van een woord?

Een situatie, die geschetst is in (1) en (2), zou zich kunnen afspelen tussen twee studenten die een kamer hebben in een studentenstad. Het is vrijdagmiddag en beiden gaan af en toe in het weekend naar het huis waar hun ouders wonen. Na een college vraagt de ene student aan de ander: 'Ga je naar huis?', waarop de ander zegt: 'Ja, tot maandag!'. De student die de vraag stelde blijft achter met de vraag naar welk huis zijn medestudent nu gaat. Informatiever zou de vraag kunnen zijn: 'Ga je naar huis-huis?', waarmee de student refereert aan het ouderlijk huis. Uit het antwoord: 'Ja, tot maandag!', is het dan duidelijk dat de medestudent niet in de studentenstad blijft.

De situatie zoals hierboven beschreven kan uit het dagelijks leven van een student gegrepen zijn. En deze reduplicatie is niet alleen productief bij het woord *huis*, maar ook bij vele andere woorden, die in de loop van het onderzoek gehoord zijn in het dagelijks leven. In het Engels is deze vorm van reduplicatie, contrastieve focusreduplicatie genoemd, al beschreven door onder anderen Ghomeshi et al. (2004). Door reduplicatie wordt er een contrast gelegd tussen twee of meerdere betekenissen. Zij stellen dat reduplicatie een prototypisch lezing veroorzaakt.

Voor het Nederlands is dit nog niet empirisch onderzocht. Harleman (2007) beschrijft een aantal voorkomens van reduplicatie in het Nederlands. Het valt hem daarbij op dat de reduplicatie van *thuis*, *thuis-thuis*, onder studenten veel bekendheid geniet. Dit is een indicatie om te bekijken of leeftijd een effect heeft op de interpretatie van reduplicatie. De vraag is dan ook: hoe wordt contrastieve focusreduplicatie door mensen in verschillende leeftijdsgroepen geïnterpreteerd in het Nederlands? Met dit onderzoek wordt getracht deze vraag te beantwoorden door middel van een experiment waarbij de vormen zoals in (1), *huis-huis*, en in (2), *huis*, aan afzonderlijke groepen worden getoond met de vraag waar dit woord naar verwijst. Uit de resultaten zal blijken dat er een verschil te vinden is in de verwijzing van de gereduplicateerde vorm en de niet-gereduplicateerde vorm van een woord.

Dit bachelorwerkstuk bestaat uit de volgende delen: In hoofdstuk 2 zal de literatuur over reduplicatie besproken worden. Reduplicatie komt voor in de talen van de wereld, waaronder het Nederlands en het Engels, maar de betekenis en de productiviteit varieert sterk tussen de talen. In hoofdstuk 2 zal ook verder worden ingegaan op contrastieve focusreduplicatie. In hoofdstuk 3 zal de methode van het experiment worden behandeld, gevolgd door een bespreking van de resultaten van dit experiment. In hoofdstuk 4 volgt de discussie waarna deze scriptie wordt afgesloten met de conclusie in hoofdstuk 5.

2. Reduplicatie

In dit hoofdstuk zullen verschillende soorten reduplicatie besproken worden. Hierbij wordt begonnen met reduplicatie in het algemeen, waarna verschillende betekenisonderscheidingen van reduplicatie zullen worden behandeld aan de hand van verschillende talen. Vervolgens zal reduplicatie in het Nederlands worden besproken. Ten slotte zal er toegespitst worden op contrastieve focusreduplicatie. Deze vorm van reduplicatie is het onderwerp van dit onderzoek.

2.1 Reduplicatie

Reduplicatie is het proces waarbij de stam van een woord wordt verdubbeld, waardoor een nieuw woord ontstaat. Een voorbeeld daarvan uit het Maleis is te zien in (3).

(3) *anak* 'kind' - ***anak-anak*** 'verschillende kinderen'

(Maleis, data van Gonda, 1949, in Moravcsik, 1978, p. 318)

Zoals te zien in (3), wordt reduplicatie in het Maleis gebruikt om verscheidenheid aan te geven. *Anak* betekent *kind*, waar *anak-anak* de betekenis heeft van *verschillende kinderen* (Moravcsik, 1978). Door reduplicatie van *anak* wordt de betekenis van verscheidenheid toegevoegd, wat tot uiting komt in de vertaling door *verschillende*.

Reduplicatie, zoals *anak-anak*, komt voor in veel talen in de wereld. In de World Atlas of Language Structures (WALS) is een grote spreiding van reduplicatie over de wereld te zien (Rubino, 2011). Alleen Europa heeft geen productieve reduplicatie, omdat de reduplicatie die voorkomt in bijvoorbeeld het Engels en het Nederlands, niet structureel gegeneraliseerd kan worden over een set van woorden uit een open klasse.

Er zijn twee soorten reduplicatie die worden onderscheiden door de WALS. Dit zijn volledige reduplicatie en gedeeltelijke reduplicatie. Volledige reduplicatie is reduplicatie in een vorm zoals *huis-huis* of *anak-anak*, gezien in (1) en (3), waar het hele woord of de hele stam van het woord verdubbeld wordt. Gedeeltelijke reduplicatie redupliceert, in tegenstelling tot volledige reduplicatie, een deel van een talige entiteit en komt daardoor voor in verschillende vormen, zoals klinkerverlenging, consonantverlenging of een bijna volledige reduplicatie van het woord. Een voorbeeld van klinkerverlenging uit het Alabama is te zien in (4).

(4) *loca* 'zwart zijn (bedekt met roet)' - ***lóoca*** 'een zwart persoon zijn'

(Alabama, data van Hardy & Montler, 1988, in Rubino, 2011)

In het Alabama wordt bij werkwoorden het verschil tussen tijdelijke en permanente toestand uitgedrukt door klinkerverlenging, van de *o* in dit geval. *Loca* heeft de betekenis van het tijdelijk zwart zijn, door bedekking van roet, terwijl *lóoca* de permanente toestand aanduidt, waarin je voor altijd zwart bent, zoals een zwart persoon (Rubino, 2011).

Deze twee soorten reduplicatie kunnen apart voorkomen in verschillende talen, maar ze kunnen ook beide voorkomen in één taal. De WALS meldt dat van de 368 onderzochte talen er 35 zijn die alleen volledige reduplicatie hebben en dat er 277 talen zijn die gedeeltelijke én volledige reduplicatie naast elkaar gebruiken. De overige 56 talen hebben geen productieve reduplicatie (Rubino, 2011).

In dit werkstuk zal de concentratie liggen op volledige reduplicatie die, over de onderzochte talen bekeken, ook vaker voorkomt dan gedeeltelijke reduplicatie. Katamba (1993) geeft een aantal voorbeelden van de verschillende betekenissen van reduplicatie in de wereld, waaronder volledige reduplicatie. Reduplicatie kan bijvoorbeeld functioneren om meervoud te vormen, zoals in het Walpiri, een Australische taal, te zien in (5).

(5) *kurdu* 'kind' - ***kurdu-kurdu*** 'kinderen'

(Walpiri, data van Nash, 1980, in Katamba, 1993, p. 182)

Door de verdubbeling van het woord *kurdu* in (5) naar *kurdu-kurdu* is de betekenis niet meer enkelvoudig, maar meervoudig. In het verlengde van deze betekenis bestaat ook de betekenis 'iedere X' of 'alle X'. Deze is te vinden in het Mandarijn in (6).

(6) *ren* 'man' - ***ren-ren*** 'iedereen'

(Mandarijn, data van Chao, 1968, in Moravcsik, 1978, p. 318)

In de Bantu taal Shi wordt reduplicatie bij een adjectief gebruikt om een intensievere betekenis te geven, zoals te zien in (7).

(7) *nyeeru* 'wit' - ***nyeeru-nyeeru*** 'erg wit'

(Shi, data van Katamba, 1993, p. 182)

Bij *nyeeru* wordt er naar een gewone of alledaagse witheid verwezen. Bij reduplicatie van *nyeeru* naar *nyeeru-nyeeru* wordt de betekenis intensiever en wordt in de vertaling de intensieverder *erg* gebruikt.

In het Ewe wordt reduplicatie gebruikt om continuïteit of duur aan te duiden bij werkwoorden, zoals in (8).

(8) *zɔ* 'lopen' - *zɔ-zɔ* 'lopen (herhaaldelijk)'

(Ewe, data van Ansre, 1963, in Moravcsik, 1978, p. 319)

Daarnaast wordt reduplicatie in andere talen gebruikt voor verkleining (kleine X), vergroting (grote X), habituele uitdrukkingen (X, zoals altijd), afzwakking (een beetje X) en andere vormen (Ghomeshi et al., 2004), uitgebreider beschreven in Moravcsik (1978).

2.2 Reduplicatie in het Nederlands

In sectie 2.1 is getoond dat reduplicatie in veel talen voorkomt en dat het veel verschillende betekenissen kan onderscheiden. In Europa wordt reduplicatie veelal niet productief gebruikt, maar reduplicatie komt wel degelijk voor in bijvoorbeeld het Engels (Ghomeshi et al., 2004) en het Nederlands (Harleman, 2007). In deze sectie zal worden besproken welke reduplicatie in het Nederlands al voorkomt, waarna in de volgende sectie reduplicatie in het Engels wordt beschouwd.

Hoeksema (2001) beschrijft een reduplicerende constructie voor het Nederlands, de *X-maar-dan-ook-X*-constructie. Deze constructie lijkt het meest in de buurt te komen van de reduplicatie zoals die in dit werkstuk wordt beschreven. Er wordt een woord geredupliceerd met *maar dan ook* tussen de geredupliceerde woorden. Een voorbeeld staat in (9).

(9) Doe dat **nooit**, maar dan ook **nooit** weer!

(Hoeksema, 2001, p. 1)

De constructie zorgt ervoor dat deze zin meer nadruk krijgt dan dezelfde zin zonder de *X-maar-dan-ook-X*-constructie ('Doe dat nooit weer!'). De constructie *X-maar-dan-ook-X* is een nevenschikkende reduplicatie-constructie. Een aantal voorbeelden zijn te zien in (10).

- (10) a. Het **regende** en **regende**.
b. We moesten **uren** en **uren** wachten.
c. We waren **dood-** en **doodop**.

(Hoeksema, 2001, pp. 4-5)

Voorbeeld (10a) laat zien dat *regende* wordt geredupliceerd, waardoor de duur van de handeling wordt verlengd en benadrukt. Dit zagen we ook al eerder in andere talen, zoals het Ewe in (8). In (10b) is een soortgelijke constructie te zien, maar dan met een maatbepaling. Ook hier ziet men meer nadruk door de reduplicatie. Tenslotte is in (10c) een nevenschikkende reduplicatie-constructie te zien waarbij niet het hele woord wordt geredupliceerd, maar slechts het *dood*-deel. Hoeksema (2001) stelt, door onder andere deze voorbeelden, dat reduplicatie in het Nederlands sterk verbonden is met de notie van emfase, oftewel nadruk.

Naast de nevenschikkende reduplicatie signaleert Hoeksema (2001) ook een niet-nevenschikkende reduplicatie, die in beperkte mate kan voorkomen. In (11) zijn een aantal voorbeelden van deze constructie te zien.

- (11) a. Het regende **zeer zeer** hevig.
b. *Het regende **zeer** en **zeer** hevig.
c. We moesten **erg, erg** lachen.
d. *We lachten **erg, erg**.

(Hoeksema, 2001, p. 5)

In (11a) is te zien dat *zeer* wordt geredupliceerd, zonder dat er *en* tussen staat, waardoor het een niet-nevenschikkende reduplicatie is. In (11b) is te zien dat wanneer *en* wel wordt toegevoegd, dit niet lijkt te kunnen bestaan. In (11c) is te zien dat *erg* wordt geredupliceerd, maar in (11d) is te zien dat dit alleen kan wanneer dit vóór het werkwoord kan staan. Een achterplaatsing van niet-nevenschikkende elementen, zoals in (11d), komt niet voor volgens Hoeksema (2001).

De niet-nevenschikkende reduplicatie, zoals *zeer zeer* uit (11a), komt in het Nederlands vaker voor. De betekenis van deze reduplicatie is echter anders dan de nadruk die *zeer zeer* oproept. Deze nadruk-betekenis kan namelijk alleen voorkomen bij modificeerders zoals *zeer-zeer* en *erg-erg*, terwijl de andere vorm van reduplicatie, contrastieve focusreduplicatie, kort geïntroduceerd in (1), ook kan voorkomen bij andere woordcategorieën. Deze contrastieve focusreduplicatie is voor het Engels beschreven door Ghomeshi et al. (2004) en zal in sectie 2.3 worden behandeld.

2.3 Contrastieve focusreduplicatie

Contrastieve focusreduplicatie is onderzocht door Ghomeshi et al. (2004) in informeel Engels. Zij hebben een corpus gemaakt⁴ waar inmiddels 237 voorbeelden in staan. Een voorbeeld waarmee contrastieve focusreduplicatie geïllustreerd kan worden, is te zien in (12).

⁴ Te vinden via: <http://home.cc.umanitoba.ca/~krussll/redup-corpus.html>

(12) I'll make the tuna salad, and you make the **SALAD-salad**.⁵

(Ghomeshi et al., 2004, p. 308)

In (12) geeft de contrastieve focusreduplicatie een contrast aan tussen de *tonijnsalade* en de *salade-salade*. Een *salade-salade* is duidelijk niet een *tonijnsalade*. Door de contrastieve focusreduplicatie wordt er ook gefocust op de *salade-salade*, waarmee een gewone, groene salade wordt bedoeld. Deze focus richt zich op de prototypische betekenis van het woord. In dit geval blijkt de prototypische salade in het Engels dus een groene salade te zijn (Ghomeshi et al., 2004).

In het Engels komt contrastieve focusreduplicatie voor bij verschillende woordsoorten of woordcombinaties. Voorbeelden zijn gegeven in (13).

- (13) a. I'll make the tuna salad, and you make the **SALAD-salad**.
b. **LIKE-'EM-like-'em**? Or, I'd-like-to-get-store-credit-for-that-amount like-'em?
c. Is he French or **FRENCH-french**?
d. I'm up, I'm just not **UP-up**.
e. That's not **AUCKLAND-Auckland**, is it?
f. My car isn't **MINE-mine**; it's my parents'.
g. Oh, we're not **LIVING-TOGETHER-living-together**.

(Ghomeshi et al., 2004, p. 308)

De categorieën die geredupliceerd kunnen worden in het Engels zijn naamwoorden (13a), werkwoorden (13b), adjectieven (13c), werkwoordpartikels (13d), eigennamen (13e), voornaamwoorden (13f) en gelexicaliseerde uitingen (13g). Voor het Nederlands zijn er tijdens dit onderzoek verschillende voorbeelden genoteerd die ik gehoord heb overal waar ik kwam.⁶ Hieruit kan worden opgemaakt dat reduplicatie in het Nederlands ten minste kan voorkomen bij naamwoorden (14a), werkwoorden (14b), adjectieven (14c), eigennamen (14d) en voorzetsels (14e).

- (14) a. Ga je naar **huis-huis**?
b. Dat is niet echt **huilen-huilen**.
c. Vind je hem **leuk-leuk**?
d. Bedoel je **Gijs-Gijs**?
e. Het restaurant is nu **boven-boven**.

⁵ Ghomeshi et al. (2004) markeren het eerste deel van de reduplicatie met hoofdletters om aan te geven dat dit deel nadruk krijgt.

⁶ Hieronder valt bijvoorbeeld het openbaar vervoer, dierentuinen, cafés of stadscentra.

Zoals te zien is in de categorieën genoemd bij (13) en (14) komt contrastieve focusreduplicatie alleen voor bij inhoudswoorden en niet bij functiewoorden. Ghomeshi et al. (2004) laten dit zien aan de hand van voorzetsels, die zowel als een soort van inhoudswoord (15a) en als functiewoord (15b) kunnen worden gebruikt.

- (15) a. A: I was sitting across from your husband at dinner.
B: Really?
A: Well, not **ACROSS-across** (but close by).
- b. A: Did you go to Montreal?
B: *Well, not **TO-to**.

(Ghomeshi et al., 2004, p. 313)

In het Nederlands lijkt het onderscheid tussen inhoudswoorden en functiewoorden ook te bestaan. Dit onderscheid is te zien bij het inhoudelijk gebruikte voorzetsel *boven-boven* in (16a), herhaald uit (14e), en het functioneel gebruikte voorzetsel *op-op* in (16b).

- (16) a. Het restaurant is nu **boven-boven**.
b. *Het glas staat **op-op** de tafel.

In alle voorbeelden van contrastieve focusreduplicatie is te zien dat de eenheid die geredupliceerd wordt, nooit kleiner is dan een volledig woord en zelfs meerdere woorden kan bevatten, zoals in het Engels.

Nu de vorm van de contrastieve focusreduplicatie bekeken is, zal verder gekeken worden naar de betekenis van de contrastieve focusreduplicatie. Ghomeshi et al. (2004) stellen, zoals we eerder zagen, dat deze reduplicatie een prototypische lezing signaleert en dat het een contrast maakt met andere betekenissen die het woord kan hebben.

De contrastwerking is ook te zien in (17). Op het eerste gezicht zou er geen ambiguïteit zijn in de verwijzing naar *bowlen*. Echter wordt er door de contrastieve focusreduplicatie toch een contrastset opgewekt, hoewel je die dus niet zou verwachten.

- (17) A: I've been invited to go bowling tonight.
B: **BOWLING-bowling**?

(Ghomeshi et al., 2004, p. 315)

In (17) wordt waarschijnlijk een contrast gemaakt tussen *gewoon bowlen* en *discobowlen of andere bowlingvarianten*. Terwijl men in eerste instantie denkt dat *bowlen* eenduidig is in zijn betekenis, zorgt de contrastieve focusreduplicatie voor het opwekken van een contrastset. Contrastieve focusreduplicatie selecteert een van de betekenissen uit een set van betekenissen die bij dat woord horen (Ghameshi et al., 2004). Deze werkwijze lijkt op wat er gebeurt bij het verschijnsel contrastieve focus.

Contrastieve focus is een nadruk op een woord, waarbij een contrastset wordt opgeroepen van referenten van hetzelfde type. Zo is in (18a) te zien dat de contrastieve focus een contrast maakt als er wordt gefocust op *John*. Deze contrastset bestaat uit andere menselijke referenten; referenten van hetzelfde type als *John*. In (18b) wordt een contrastieve focusreduplicatie getoond, waarbij geen contrastset wordt gemaakt van referenten van hetzelfde type, maar van meerdere referenten die *John* kan hebben. In dit voorbeeld bestaan er dus meerdere 'Johns' waar naar verwezen kan worden. Door reduplicatie wordt er gefocust op één van deze 'Johns'.

- (18) a. I didn't give the book to JOHN.
Contrast set: {John, Bill, Dave, Sue, . . . }
- b. I didn't give the book to JOHN–John.
Contrast set: {John1, John2, . . . }

(Ghameshi et al., 2004, p. 317)

Contrastieve focusreduplicatie signaleert, naast dat het een contrast maakt, ook een prototypische lezing zoals we eerder zagen. Door het contrast is er sprake van een keuze tussen twee of meer betekenissen van het woord. De prototypische betekenis wordt hierbij gekozen als de betekenis die gebruikt gaat worden uit de contrastset van betekenissen die de contrastieve focusreduplicatie oproept (Ghameshi et al., 2004).

Wat prototypes zijn, is onder andere beschreven door Rosch (1973, 1975) en Taylor (1989). Een prototype is een referentiepunt voor de categorisatie van voorwerpen. Voorheen dacht men dat een prototype één specifiek voorwerp of idee was, waar alle andere voorwerpen zich aan moesten meten. Een betekenis was dus of wel of niet prototypisch, het paste wel of niet in een categorie. Aristoteles wordt geciteerd in Taylor (1989) om dit te verduidelijken; 'If *man* has one meaning, let this be *two-footed animal*.' (Taylor, 1989, p.22). Een man moet dus de feature *twee voeten* hebben en de feature *dierlijk wezen*. Als er aan een van de twee features niet wordt voldaan, is het geen man meer. Mensen met één been, zouden dus niet in de categorie vallen.

Later ging men van het binaire systeem, zoals bij Aristoteles, naar een gradueel systeem. Dit kan worden geïllustreerd door een voorbeeld met een kopje. Een kopje heeft namelijk een oor, is

gemaakt van porselein, staat op een schoteltje, heeft een bepaalde vorm en een bepaalde hoogte, wordt gebruikt voor het drinken van thee of koffie en koop je in setjes van zes (Taylor, 1989). Al deze kenmerken zijn niet per se nodig om iets een kopje te noemen, omdat er elementen kunnen ontbreken terwijl je het voorwerp nog steeds een kopje kunt noemen.

Volgens Rosch (1973, 1975) staat een kenmerk van een voorwerp of een deel van een categorie, zoals een stoel bij een meubilair, altijd op een schaal. Uit haar onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat het veel minder tijd kost om te bedenken dat een roodborstje een vogel is dan een eend. Dat komt omdat een roodborstje meer prototypisch een vogel is dan een eend. Een prototype staat dus op een graduele schaal en niet alle features zijn even belangrijk voor een betekenis. Een prototype is daarom een referentiepunt voor de categorisatie van voorwerpen die niet zo prototypisch zijn als het prototype zelf.

De prototypische lezing die door contrastieve focusreduplicatie kan worden opgeroepen is bijvoorbeeld te zien in (19). Hierin wordt door reduplicatie de prototypische betekenis van meisje opgewekt, zoals te zien is aan de uitleg van de schrijver.

(19) "Asgarali is nooit echt een 'meisjes-meisje' geweest. Op haar Haagse basisschool (...) ging ze vooral om met jongens. "Meisjes roddelden altijd, maakten vaak ruzie onderling, daar paste ik niet bij.'" (Harleman, 2007, p. 18)

De negatie van het woord *meisjes-meisje* wordt in (19) op twee manieren uitgelegd. Ten eerste wordt verteld dat Asgarali vooral omgaat met jongens, iets wat meisjes-meisjes dus blijkbaar niet doen. Vervolgens wordt gezegd wat meisjes wel doen, zoals roddelen en onderling ruzie maken. Het prototypische meisje wordt dus aan de hand van drie kenmerken uitgelegd door de schrijver, zodat het prototype nog sterker duidelijk wordt dan wanneer alleen reduplicatie was gebruikt.

Tegenover het idee van de prototypische lezing beargumenteert Whitton (2006) dat prototype geen verklaring is voor de interpretatie van contrastieve focusreduplicatie. Ze stelt voor om een schaalbenadering te hanteren voor de verwijzing van contrastieve focusreduplicatie. Dit is dus anders dan de graduele benadering van Rosch (1973, 1975) waar het gaat om de gradatie tussen features. De schaalbenadering voor verwijzing laat Whitton (2006) zien aan de hand van vijf verschillende interpretaties van de reduplicatie *drink-drink*. Twee voorbeelden van deze verschillende interpretaties zijn te zien in (20).

- (20) a. “You said in an earlier article that if you must have a "**drink-drink**" go with the hard liquor. Why is hard liquor better than beer?
- b. [Two people at fast food restaurant sharing a meal deal]
 A: What do you wanna get?
 B: I'll probably just get water so if you want a **drink-drink** get whatever you want.”

(Whitton, 2006, p. 1)

In (20a) wordt een alcoholische drank gecontrasteerd tegenover een niet-alcoholische drank terwijl in (20b) een frisdrank tegenover water wordt gezet. Daarnaast heeft Whitton (2006) nog contrasten gevonden tussen sterke drank tegenover bier of wijn, een mixdrankje tegenover een shotje of een niet-alcoholische drank tegenover een alcoholische drank. Door de reduplicatie wordt dus volgens haar niet verwezen naar één prototypische betekenis, omdat het per context verschillend is wat er wordt bedoeld door de reduplicatie. De prototypische lezing kan dus geen stand houden volgens Whitton (2006), omdat de betekenis steeds wisselt bij hetzelfde lexicale woord.

Song en Lee (2011) zijn het eens met Ghomeshi et al. (2004) dat contrastieve focusreduplicatie een prototypische lezing veroorzaakt, maar ze zijn het ook eens met Whitton (2006) dat contrastieve focusreduplicatie niet kan worden begrepen zonder de andere mogelijke betekenissen op de schaal van betekenissen erbij te betrekken, zoals te zien was in (20).

De schaalbenadering van Whitton (2006) heeft echter een aantal tekortkomingen. Zo is het niet altijd noodzakelijk om een context te maken om de betekenis van contrastieve focusreduplicatie goed te interpreteren. Song en Lee (2011) stellen dat moedertaalsprekers van het Engels zonder de hulp van een context de betekenis voor *dog-dog* interpreteren als “[a] big, scruffy, and independent’ dog like ‘a German shepherd’” (Song & Lee, 2011, p. 445).

Daarnaast zijn de dimensies van de schaal zwak, omdat ze iedere keer opnieuw moeten worden bekeken bij een nieuwe situatie, waarbij er ook nog nieuwe dimensies kunnen worden toegevoegd. Ten slotte geeft de schaalbenadering geen uniform criterium voor de sterkte van de onderdelen van de contrastset. Bekijk bijvoorbeeld de zin in (21).

(21) I don't want a beer. I want a **drink_{CF}-drink**.⁷

(Song & Lee, 2011, p. 446)

⁷ Song en Lee (2011) markeren het contrastieve focus element met de subscriptie CF.

Als de contrastset bij (21) bestaat uit *martini* en *bier*, dan is *martini* sterker, omdat daar een hoger alcoholpercentage in zit. Terwijl bij (22) juist het tegenovergestelde gebeurt als het gaat om hoeveelheid.

(22) Last time I made a Caesar salad. This time I will make a **salad_{CF}-salad**.

(Song & Lee, 2011, p. 446)

Hier bestaat *ceasarsalade* uit meer ingrediënten dan de *groene salade*. De *groene salade* is juist de betekenis die wordt opgeroepen door de reduplicatie *salad-salad*.

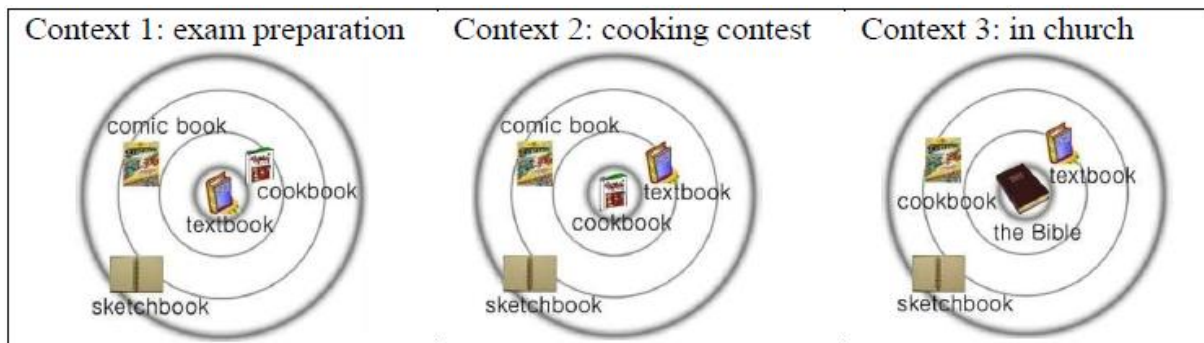
Song en Lee (2011) zien door combinatie van beide benaderingen, zowel de schaalbenadering van Whitton (2006) als de prototypische benadering van Ghomeshi et al. (2004), een nieuwe benadering ontstaan. Door de combinatie van het prototype met de afhankelijkheid van de situatie ontstaan dynamische prototypes, zodat per context een ander prototype kan worden gebruikt. Op een enquête over prototypes bij verschillende categorieën reageerden moedertaalsprekers van het Engels met verschillende antwoorden. Van de 25 respondenten noemden achttien respondenten het woord *novel* als ze een prototype moesten noemen bij de categorie *book*. Vier respondenten noemden het woord *Bible*, twee respondenten noemden het woord *non-fiction* en één respondent het woord *text*.

Bij verschillende contexten kan dus een verschillend prototype worden opgeroepen. In (23) zijn drie contexten genoemd.

- (23) a. No more comic books. Read **book_{CF}-books** for the exams.
b. No more school textbooks. Do what the **book_{CF}-books** say.
c. No more novels. Read **book_{CF}-books** in church.

(Song & Lee, 2011, p. 449)

In (23a) is het prototype *tekstboek*. In (23b) is het prototype echter *kookboek*, als de hoorder gaat meedoen aan een kookwedstrijd. En in (23c) is *bijbel* het prototype, omdat de sprekers in een kerk zijn. Er worden dus drie verschillende prototypes geactiveerd, zoals ook te zien is in Figuur 1. Song en Lee (2011) stellen dat 'dynamic prototypes are a key to interpreting the CF-reduplications that have varying denotations according to contexts.' (Song & Lee, 2011, p. 450).

Figuur 1: Dynamische prototypes. Uit: Song & Lee (2011, p. 450). Context 1: examen voorbereiding(23a), context 2: kookwedstrijd (23b), context 3: in de kerk (23c).

Uiteindelijk zijn ook Ghomeshi et al. (2004) niet tevreden met alleen de prototypebenadering. Horn zegt, in persoonlijke communicatie met Ghomeshi et al. (2004, p. 314), dat de betekenis van contrastieve focusreduplicatie in vier typen te categoriseren is. Ten eerste onderscheidt hij de prototypische betekenis, die Ghomeshi et al. (2004) ook beschrijven. Daarnaast zijn er nog drie andere categorieën, namelijk letterlijke betekenis, geïntensiveerde betekenis en waarde toevoegende betekenis. Het verschil tussen de categorieën die Horn geeft is echter marginaal. Ook Horn zegt dat de betekenis van reduplicatie per context kan verschillen. Een dynamisch prototypische benadering, zoals Song en Lee (2011) voorstellen, zal ook kunnen werken in plaats van de categorieën die Horn voorstelt.

Ghomeshi et al. (2004) stellen uiteindelijk ook dat alleen vasthouden aan de prototypische betekenis te nauw is, maar dat een betere beschrijving niet voor handen is. Song en Lee (2011) proberen met dynamische prototypes de nauwe betekenis van één prototype voor een reduplicatie dus te verbreden, door per context een prototype te laten bestaan.

De (dynamisch) prototypische of contrastieve focusreduplicatie die in het Engels voorkomt voegt een nieuwe betekenisvariatie toe aan het rijtje van betekenisverschillen, veroorzaakt door reduplicatie, uit andere talen (zie sectie 2.1 voor de verschillende betekenissen). De reduplicatie uit het Nederlands, zoals *huis-huis* in (1), lijkt op die van het Engels, zoals *salad-salad* in (12). In dit werkstuk wordt onderzocht of wat er in het Engels wordt gevonden, namelijk een prototypische lezing door het gebruik van de reduplicatie, ook in het Nederlands wordt gevonden.

De focus van het onderzoek ligt op de productieve vormen van contrastieve focusreduplicatie, waarvan we in dit hoofdstuk voorbeelden hebben gezien. Tijdens het onderzoek zijn verscheidene uitingen van reduplicaties genoteerd, die de basis vormen voor het onderzoek naar contrastieve focusreduplicatie in het Nederlands. In het volgende hoofdstuk zal het experiment bij dit onderzoek uitgebreid worden beschreven.

3. Experiment

In dit hoofdstuk zal het experiment bij dit onderzoek worden beschreven. Ten eerste zal de onderzoeksvraag worden geformuleerd en zullen de hypotheses worden uitgewerkt. Vervolgens zal de onderzoeksopzet worden besproken. Ten slotte zullen de resultaten worden getoond.

Zoals we in het vorige hoofdstuk zagen, lijkt reduplicatie in het Engels sterk op de voorbeelden van reduplicatie die in het Nederlands gehoord zijn. In dit onderzoek ga ik aan de hand van een experiment onderzoeken of reduplicatie in het Nederlands ook een prototypische betekenis oproept. De dynamische prototypes laat ik hierbij achterwege, omdat de consensus is dat de verwijzing van contrastieve focusreduplicatie wordt toegeschreven aan het prototype. Met dit onderzoek probeer ik te achterhalen of prototype een rol speelt in hoe de reduplicatieconstructie door mensen geïnterpreteerd wordt in het Nederlands.

Daarnaast ga ik onderzoeken of er ook een verschil tussen jongere en oudere participanten te vinden is met betrekking tot de interpretatie van contrastieve focusreduplicatie. De constructie lijkt namelijk relatief nieuw en nog niet algemeen bekend. Labov (1980) zegt dat jongere sprekers van een taal meer innovatieve vormen gebruiken dan oudere sprekers in zowel kwaliteit als kwantiteit (Milroy & Milroy, 1985). Dit zou er op kunnen wijzen dat jongere participanten de innovatieve contrastieve focusreduplicatie anders zouden kunnen interpreteren dan de oudere participanten omdat contrastieve focusreduplicatie nog relatief nieuw is.

Om dit te onderzoeken is er een experiment ontworpen, waarbij de proefpersonen moeten aangeven wat er wordt bedoeld met een bepaald woord. Er zijn twee condities, die met elkaar worden vergeleken. In de experimentconditie wordt gebruik gemaakt van een zin met reduplicatie en in de controleconditie zal geen reduplicatie worden gebruikt. Na het lezen van een dialoog zullen de participanten een vraag moeten beantwoorden over de verwijzing van het al dan niet gereduplicateerde woord.

De hypothese is dat er in de experimentconditie met reduplicatie eerder voor het prototypische antwoord op de vraag zal worden gekozen en dat in de controleconditie zonder reduplicatie meer twijfel is, uitgedrukt in het geven van meer verschillende antwoorden door de proefpersonen. Deze hypothese is gebaseerd op de vergelijking met de contrastieve focusreduplicatie zoals die in het Engels is besproken, zie hoofdstuk 2.

Een tweede hypothese is dat de jongere proefpersonen een duidelijkere interpretatie hebben van de reduplicatieconstructie dan de oudere proefpersonen, uitgedrukt in een groter verschil tussen experiment- en controleconditie dan bij de oudere proefpersonen. Kerswill (1996) zegt dat jongeren vanaf ongeveer 16 jaar voor het grootste gedeelte taal veranderen als deze verandering zich bevindt op het woordniveau. Reduplicatie is een voorbeeld van zo'n taalverandering op woordniveau. Harleman (2007) laat voor reduplicatie in het Nederlands zien dat dit veel bij

studenten voorkomt. Dit is in lijn met de tweede hypothese die ik stel. Over ouderen doet hij geen uitspraak.

3.1 Methode

In deze sectie zal het onderzoek uitgebreid worden toegelicht. Het onderzoek is uitgevoerd door middel van een web-enquête. Een illustratie van de web-enquête is te zien in Appendices A, B en C. De link naar de enquête is per mail en via Facebook-berichten verspreid. Er waren in totaal 114 deelnemers aan de enquête, waarvan 80 de enquête ook afgerond hebben. De overige 34 deelnemers zijn uit de data gelaten omdat zij te weinig antwoorden hadden gegeven. In zowel de experimentgroep als de controlegroep zitten 40 proefpersonen.

De deelnemers varieerden in leeftijd tussen de 14 en 73 jaar (gemiddeld 29 jaar). Het opleidingsniveau is verdeeld over alle niveaus, van basisschool tot wetenschappelijk onderwijs. Een groot deel, 41 van de 80 deelnemers, heeft het vwo of het wo afgerond, waarmee het opleidingsniveau van de deelnemers gemiddeld dus relatief hoog was.

Er waren 40 proefpersonen in de controlegroep en 40 personen in de experimentgroep. Ze zijn in het beginstadium toegewezen aan de experimentgroep of de controlegroep op basis van even of oneven leeftijd. In een later stadium zijn alle nieuwe proefpersonen in de controlegroep geplaatst om een evenwichtige verdeling over de groepen te genereren. De groepen zijn qua achtergrond verdeeld zoals te zien in Tabel 1.

Tabel 1: Verdeling achtergrond proefpersonen.

		Experimentgroep	Experimentgroep	Controlegroep	Controlegroep
		Absoluut	Relatief (%)	Absoluut	Relatief (%)
Geslacht	Man	12	30.0	17	42.5
	Vrouw	28	70.0	23	57.5
Opleiding	MAVO	1	2.5	3	7.5
	HAVO	5	12.5	3	7.5
	VWO	14	35.0	10	25.0
	MBO	4	10.0	4	10.0
	HBO	4	10.0	9	22.5
	WO	8	20.0	9	22.5
	Anders	4	10.0	2	5.0
Leeftijd	14 t/m 22	27	67.5	18	45.0
	23 t/m 73	13	32.5	22	55.0

Er zijn zestien contexten gemaakt voor dit onderzoek. Deze zijn gecontroleerd op plaatsing van het prototypisch antwoord in de vraag en in de antwoorden. Er waren vier volgordes van het voorkomen

van de antwoordmogelijkheden in de tekst en het antwoord mogelijk. Het prototypische antwoord kon als eerste of als twee genoemd worden in de tekst en als eerste of als tweede genoemd worden in de antwoorden. De schematische weergave is te zien in Tabel 2.

Tabel 2: Gecontroleerde condities experiment.

	Prototypisch antwoord is antwoord A	Prototypisch antwoord is antwoord B
Voorkomen in de tekst als eerste	1A	1B
Voorkomen in de tekst als tweede	2A	2B

In conditie 1A is één context uit het onderzoek gehaald in verband met foutieve antwoordmogelijkheden, waardoor er verwarring veroorzaakt kon worden bij de proefpersonen. Hierdoor werd het totaal aantal contexten vijftien, waarvan drie conditie 1A hadden. De andere condities hadden vier zinnen. Door voor deze volgorde te controleren kan een bias-effect van wat er het eerste gezien wordt voorkomen worden.

De contexten voor de experimentgroep zagen er uit zoals in (24). De volledige lijst met stimuli voor de experimentgroep is te vinden in Appendix D.

(24) Wim is de vader van Bram en vraagt waar het studieboek van Bram ligt. Bram heeft zijn slaapkamer op de eerste verdieping. Op de tweede verdieping is ook een studeerkamer.

Wim: 'Waar heb je je studieboek liggen, Bram?'

Bram: 'Die ligt boven.'

Wim: 'Boven of **boven-boven**?'

Wat bedoelt Wim met '**boven-boven**'?

A: De studeerkamer.

B: De slaapkamer.

C: Kan zowel A als B zijn.

De controlegroep kreeg dezelfde contexten als de experimentgroep te zien, alleen dan zonder de reduplicatie, zoals in (25). De volledige lijst met stimuli voor de controlegroep is te vinden in Appendix E.

(25) Wim is de vader van Bram en vraagt waar het studieboek van Bram ligt. Bram heeft zijn slaapkamer op de eerste verdieping. Op de tweede verdieping is ook een studeerkamer.

Wim: 'Waar heb je je studieboek liggen, Bram?'

Bram: 'Die ligt boven.'

Wat bedoelt Bram met 'boven'?

A: De studeerkamer.

B: De slaapkamer.

C: Kan zowel A als B zijn.

In de context voorafgaand aan de dialoog, wordt de situatie geschetst waarin de sprekers zich bevinden. De mogelijke antwoorden op de vraag in de dialoog worden ook geïntroduceerd in de introductie. In voorbeeld (24) en (25) zijn dit *de studeerkamer* en *de slaapkamer*. Er is gekozen voor een dialoog, omdat dit een natuurlijke situatie is waarin reduplicaties zouden kunnen plaatsvinden. In geschreven teksten zijn reduplicaties nog geen norm of veelvoorkomende vorm. In een puur geschreven tekst zou de reduplicatie dus te opvallend zijn. Met het gebruik van dialogen heb ik dit proberen te voorkomen.

Antwoordmogelijkheid C, 'Kan zowel A als B zijn.', is toegevoegd om twijfelende deelnemers een keuze te geven, zonder voor A of B te kiezen.

De proefpersonen doorliepen de web-enquête via internet op een zelf gekozen moment op een zelfgekozen computer of ander apparaat waarmee de site bezocht kon worden. Vervolgens werd op de introductiepagina de proefpersoon welkom geheten. Het onderzoek begon met het invullen van algemene gegevens over de proefpersoon, die te zien waren in Tabel 1.

Een vraag moest vervolgens beantwoord worden, voordat verder gegaan kon worden met de volgende vraag. Zo was gewaarborgd dat alle vragen uit het onderzoek beantwoord zouden worden, als de proefpersonen aan het eind van het onderzoek zouden komen. Een vraag werd beantwoord door op het bolletje voor een van de drie antwoordmogelijkheden, 'A', 'B' of 'C', te klikken. Om het antwoord vervolgens te bevestigen, moest men op de groene driehoek onderaan de pagina klikken. Met deze klik ging men meteen door naar de volgende vraag. Er stond één vraag op één bladzijde, waardoor het niet mogelijk was om terug te kijken naar hoe men vorige antwoorden had ingevuld. Wanneer de proefpersoon op de groene knop klikte zonder dat er een antwoord geselecteerd was, kreeg de proefpersoon een melding dat de vraag nog niet ingevuld was. Zie voor een illustratie van het antwoordscherm Appendices B en C.

De gemiddelde duur van het invullen van het experiment was ongeveer 16 minuten. Bij deze tijdsduur zijn alle deelnemers meegenomen, waarbij de spreiding lag tussen 4 en 144 minuten. Het was mogelijk om de test te maken met pauzes tussen de vragen, zonder de webpagina af te sluiten. Om een betrouwbaarder gemiddelde te krijgen, heb ik ook een gemiddelde berekend voor alle tijden, zonder de acht deelnemers die er langer dan 30 minuten over deden. De gemiddelde tijdsduur van de overige 72 deelnemers was 10 minuten.

De duur van het experiment voor de verschillende groepen was respectievelijk 17,5 minuten en 14,5 minuten voor de experimentgroep en de controlegroep. Zonder de acht deelnemers die er langer dan 30 minuten over deden, waren de tijdsduren 10 minuten voor de experimentgroep en 11 minuten voor de controlegroep. De duur van het experiment voor de experimentgroep en de controlegroep verschilden uiteindelijk niet veel van elkaar.

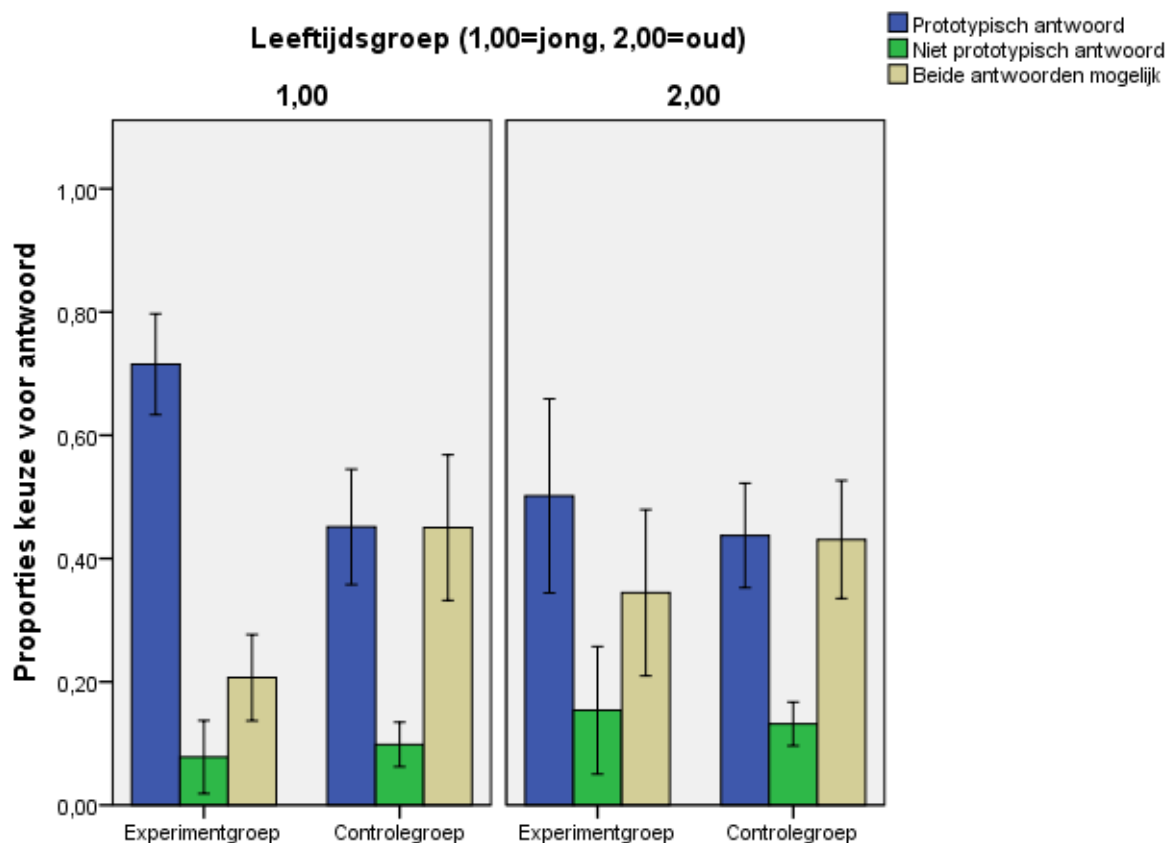
Er waren drie afhankelijke variabelen, *prototypisch antwoord*, *niet prototypisch antwoord* en *beide antwoorden mogelijk*. Er waren twee *between-subject* factoren met twee niveaus. De eerste factor, *groep*, maakte onderscheid tussen *reduplicatie* en *geen reduplicatie*. De tweede factor was *leeftijd* met de niveaus *jong* (14-23 jaar) en *oud* (23-73 jaar).

Voor de statistische analyse werd gebruik gemaakt van een MANOVA test in SPSS. Deze test heeft een aantal assumpties. Ten eerste moeten de observaties onafhankelijk zijn. Dit was het geval. De proefpersonen konden niet twee keer deelnemen aan het experiment, omdat er gecontroleerd is of de IP-adressen van de participanten uniek waren. Daarnaast moeten de lijsten semi-random verdeeld zijn over de proefpersonen. Dit was inderdaad het geval. De randomisatie is bepaald op basis van de leeftijd van de participanten. De proefpersonen met een even leeftijd, bijvoorbeeld 20, hebben de vragenlijst met reduplicatie ingevuld, de proefpersonen met een oneven leeftijd, bijvoorbeeld 21, hebben de vragenlijst zonder reduplicatie ingevuld.

Een derde assumptie voor een MANOVA is dat de afhankelijke variabelen normaal verdeeld zijn. Dit was niet het geval. MANOVA is echter robuust tegen deze schending als de assumptie van gelijke varianties niet is geschonden (Field, 2009, p. 360). Om te testen of aan de assumptie voor gelijke varianties werd voldaan, is Levene's test uitgevoerd. Levene's test was voor geen van de condities significant, *prototypisch antwoord* ($p = .294$), *niet prototypisch antwoord* ($p = .070$) en *beide antwoorden mogelijk* ($p = .773$). Dit liet zien dat aan de assumptie voor gelijke varianties werd voldaan.

3.2 Resultaten

In Figuur 2 zijn de resultaten te zien met een onderverdeling tussen de experimentgroep en de controlegroep en tussen de leeftijdsgroepen jong en oud. Tabel 3 geeft de specifieke waarden van de verschillende factoren.

Error Bars: 95% CI

Figuur 2: Resultaten experimentgroep en controlegroep onderverdeeld in leeftijdsgroepen jong en oud.

Tabel 3: Beschrijvende statistieken.

Afhankelijke variabele	Groep	Leeftijd	Gemiddelde	Standaard deviatie	N
Prototypisch antwoord	Experiment	Jong	0.72	0.21	27
		Oud	0.50	0.26	13
		Totaal	0.65	0.25	40
	Controle	Jong	0.45	0.19	18
		Oud	0.44	0.19	22
		Totaal	0.44	0.19	40
	Totaal		0.55	0.24	80
Niet prototypisch antwoord	Experiment	Jong	0.08	0.15	27
		Oud	0.15	0.17	13
		Totaal	0.10	0.16	40
	Controle	Jong	0.10	0.07	18
		Oud	0.13	0.08	22
		Totaal	0.12	0.08	40
	Totaal		0.11	0.12	80

Beide antwoorden mogelijk	Experiment	Jong	0.21	0.18	27
		Oud	0.35	0.22	13
		Totaal	0.25	0.20	40
	Controle	Jong	0.45	0.24	18
		Oud	0.43	0.22	22
		Totaal	0.44	0.22	40
	Totaal		0.35	0.23	80

Tabel 4 geeft de resultaten weer van de multivariate testen. Er was een significant verschil tussen de experimentgroep en de controlegroep, $F(2,75) = 3.56$, $p < .05$, $\eta_p^2 = .09$. Daarnaast was er een significant effect van leeftijd, $F(2,75) = 6.22$, $p < .05$, $\eta_p^2 = .14$. Er was echter geen interactie van groep en leeftijd, $F(2,75) = 2.12$, $p = .13$, $\eta_p^2 = .05$.

Tabel 4: Resultaten van de multivariate testen.

Effect		Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.	Partial Eta Squared
Intercept	Pillai's Trace	0.902	343.826	2.000	75.000	0.000	0.902
Groep	Pillai's Trace	0.087	3.557	2.000	75.000	0.033	0.087
Leeftijd	Pillai's Trace	0.142	6.219	2.000	75.000	0.003	0.142
Groep * Leeftijd	Pillai's Trace	0.054	2.122	2.000	75.000	0.127	0.054

De resultaten van de testen van between-subjects effecten (univariate testen) zijn te zien in Tabel 5. Als eerste worden de resultaten per conditie voor de factor *groep* besproken en daarna de resultaten voor de factor *leeftijd*. De experimentgroep koos significant meer voor *prototypisch antwoord* dan de controlegroep, $F(1,76) = 11.52$, $p < .001$, $\eta_p^2 = .13$. Daarnaast koos de controlegroep significant meer voor *beide antwoorden mogelijk* dan de experimentgroep, $F(1,76) = 11.49$, $p < .001$, $\eta_p^2 = .13$. Er was geen significant effect voor *niet prototypisch antwoord*, $F(1,76) = 0.00$, $p = .98$, $\eta_p^2 = .00$.

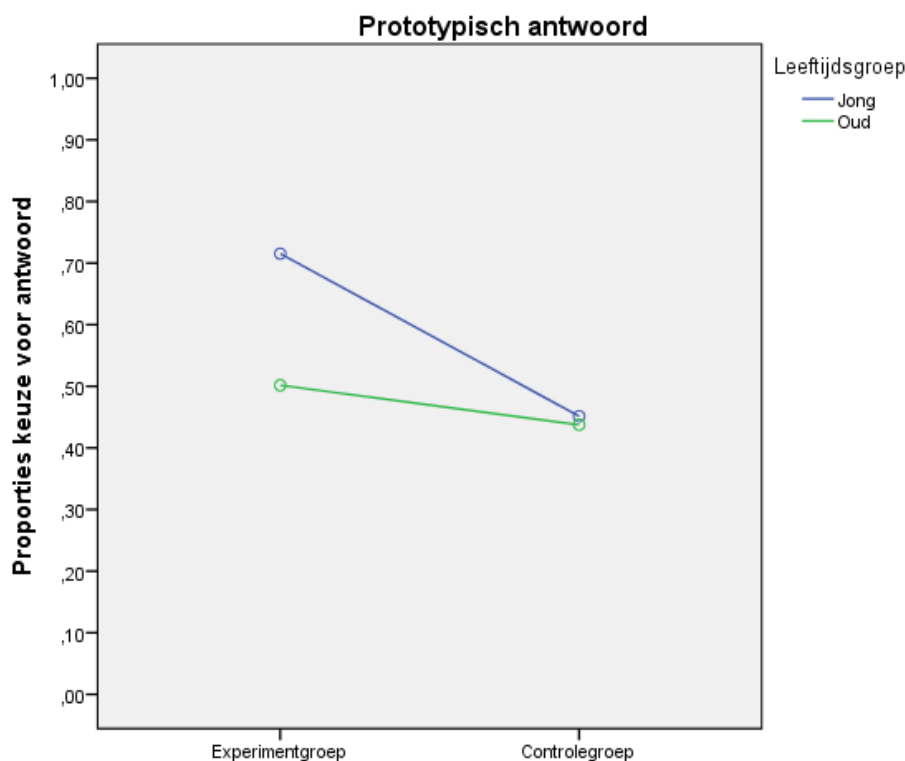
Naast de factor *groep* is ook de factor *leeftijd* getest. De jonge participanten kozen significant meer voor *prototypisch antwoord* dan de oude participanten, $F(1,76) = 5.55$, $p < .021$, $\eta_p^2 = .07$. Er waren geen significante effecten van *leeftijd* voor *beide antwoorden mogelijk*, $F(1,76) = 1.48$, $p = .227$, $\eta_p^2 = .02$, en voor *niet prototypisch antwoord*, $F(1,76) = 3.64$, $p = .060$, $\eta_p^2 = .05$.

Tabel 5: Resultaten van de testen van between-subject effecten.

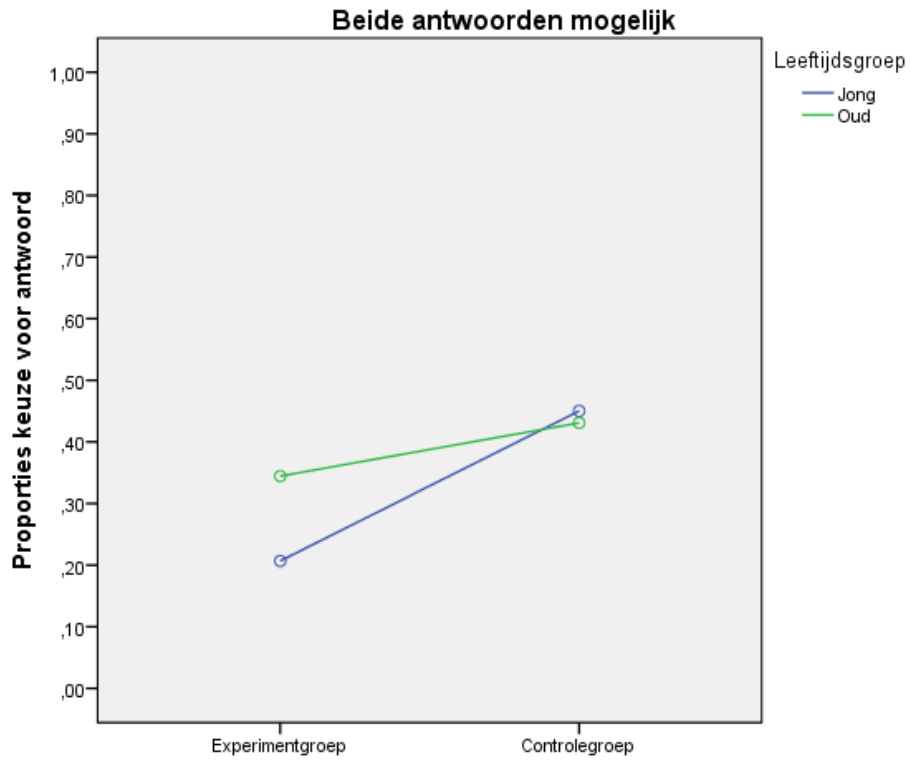
Source	Afhankelijke variabele	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	Partial Eta Squared
Groep	Prototypisch antwoord	0.500	1	0.500	11.520	0.001	0.132
	Niet prototypisch antwoord	1,457 x 10 ⁻⁵	1	1,457 x 10 ⁻⁵	0.001	0.975	0.000
	Beide antwoorden mogelijk	0.506	1	0.506	11.494	0.001	0.131
Leeftijd	Prototypisch antwoord	0.241	1	0.241	5.545	0.021	0.068
	Niet prototypisch antwoord	0.055	1	0.055	3.640	0.060	0.046
	Beide antwoorden mogelijk	0.065	1	0.065	1.482	0.227	0.019
Groep * Leeftijd	Prototypisch antwoord	0.186	1	0.186	4.274	0.042	0.053
	Niet prototypisch antwoord	0.008	1	0.008	0.556	0.458	0.007
	Beide antwoorden mogelijk	0.115	1	0.115	2.609	0.110	0.033
Error	Prototypisch antwoord	3.302	76	0.043			
	Niet prototypisch antwoord	1.157	76	0.015			
	Beide antwoorden mogelijk	3.345	76	0.044			
Totaal	Prototypisch antwoord	28.265	80				
	Niet prototypisch antwoord	2.184	80				
	Beide antwoorden mogelijk	13.776	80				
Corrected Totaal	Prototypisch antwoord	4.524	79				
	Niet prototypisch antwoord	1.223	79				
	Beide antwoorden mogelijk	4.222	79				

De multivariate test liet geen significant interactie-effect zien voor de factoren *leeftijd* en *groep*. De univariate test liet echter wel een interactie-effect zien voor de conditie *prototypisch antwoord*, $F(1,76) = 4.27$, $p < .042$, $\eta_p^2 = .05$. De jonge participanten kozen meer voor een prototypisch antwoord in de experimentgroep dan in de controlegroep, waar de oudere participanten hier geen verschil lieten zien. Dit interactie-effect wordt geïllustreerd in Figuur 3. Voor de conditie *niet prototypisch antwoord* was er geen interactie-effect te zien, $F(1,76) = 0.56$, $p = 0.458$, $\eta_p^2 = .01$.

Omdat er duidelijk geen significante interactie was voor de conditie *niet prototypisch antwoord* en er duidelijk wel een significante interactie was voor *prototypisch antwoord*, was de verwachting dat er voor *beide antwoorden mogelijk* een omgekeerde interactie zou bestaan ten opzichte van *prototypisch antwoord*. Figuur 3 en Figuur 4 geven de interacties visueel weer voor de condities *prototypisch antwoord* en *beide antwoorden mogelijk*. De grafieken laten inderdaad een gespiegelde vorm zien ten opzichte van elkaar. Voor de conditie *beide antwoorden mogelijk* was dit interactie-effect echter niet significant, $F(1,76) = 2.61$, $p = 0.110$, $\eta_p^2 = .03$.

Figuur 3: Leeftijd per groep voor prototypisch antwoord.

Figuur 4: Leeftijd per groep voor beide antwoorden mogelijk.

4. Discussie

De resultaten uit het vorige hoofdstuk laten zien dat reduplicatie een effect heeft op interpretatie. Zoals in sectie 3.2 te zien is, werd er significant meer voor een prototypische betekenis gekozen bij de zinnen met reduplicatie. Daarnaast werd er significant vaker gekozen voor *beide antwoorden mogelijk* bij de controleconditie zonder reduplicatie ten opzichte van de experimentconditie met reduplicatie. Dit laat zien dat de keuze voor de betekenis van een gereduplicateerd woord meer prototypisch is en dat er bij de betekenis van datzelfde woord zonder reduplicatie er voor zowel een prototypische als een niet-prototypische betekenis wordt gekozen. Er is dus meer onduidelijkheid over de betekenis in de controleconditie dan in de experimentconditie.

De eerste hypothese was dat er in de experimentconditie, met reduplicatie, eerder voor het prototypische antwoord op de vraag gekozen wordt en dat er in de controleconditie zonder reduplicatie meer twijfel is. Deze hypothese kan worden bevestigd.

Uit de resultaten bleek ook dat er een significante interactie is tussen *leeftijd* en *groep* bij het prototypische antwoord. Voor *beide antwoorden mogelijk* is geen significante interactie te zien, alhoewel Figuur 4 met de resultaten voor *beide antwoorden mogelijk* een gespiegeld beeld laat zien ten opzichte van Figuur 3 met de resultaten voor *prototypisch antwoord*. De tweede hypothese was dat de jongere proefpersonen een duidelijkere interpretatie hebben van de reduplicatieconstructie dan de oudere proefpersonen. Deze hypothese kan ook worden bevestigd. Wanneer alleen de jongere proefpersonen worden bekeken is hier een groter verschil te zien tussen de experiment- en controleconditie dan bij de oudere proefpersonen.

De hoofdvraag werd in hoofdstuk 1 op de volgende manier geformuleerd: hoe wordt contrastieve focusreduplicatie door mensen in verschillende leeftijdsgroepen geïnterpreteerd in het Nederlands? Deze vraag kan worden beantwoord door te stellen dat contrastieve focusreduplicatie in het Nederlands overwegend geïnterpreteerd wordt met een prototypische betekenis. Hierbij valt op dat jongeren een duidelijk verschillende interpretatie geven aan een zin met reduplicatie en zonder reduplicatie, terwijl ouderen dit onderscheid in interpretatie minder maken.

In hoofdstuk 2 zagen we dat contrastieve focusreduplicatie in het Engels een (dynamisch) prototypische interpretatie oproept, onderzocht door onder andere Ghomeshi et al. (2004), Whitton (2006) en Song en Lee (2011). Ghomeshi et al. (2004) stellen dat de betekenis van contrastieve focusreduplicatie verwijst naar het prototype. Whitton (2006) stelt daarentegen dat de betekenis van contrastieve focusreduplicatie op een schaal staat en wisselt per context. Song en Lee (2011) stellen dat de betekenis van contrastieve focusreduplicatie verwijst naar een dynamisch prototype.

De participanten in dit onderzoek interpreteren contrastieve focusreduplicatie in grote mate op een zelfde manier als Ghomeshi et al. (2004) en Song en Lee (2011) stellen. Er wordt bij

contrastieve focusreduplicatie in het Nederlands ook overwegend meer voor een prototypische betekenis gekozen ten opzichte van een conditie zonder contrastieve focusreduplicatie.

Song en Lee (2011) stellen het gebruik van een dynamisch prototype voor, omdat per context het prototype kan wijzigen. Of deze dynamisch prototypische betekenis ook de interpretatie van contrastieve focusreduplicatie in het Nederlands kan beschrijven, kan niet worden vastgesteld door dit onderzoek, omdat er geen gebruik is gemaakt van twee identieke reduplicaties in twee verschillende contexten. De schaalbenadering van Whitton (2006) kan om dezelfde reden niet vergeleken worden met dit onderzoek.

Het verschil dat te zien is tussen de interpretatie van jongere en oudere participanten kunnen we interpreteren als generationele taalverandering. Meyerhoff (2011) geeft hier de volgende definitie van: 'Each generation in a community shows progressively more and more frequent use of a variant' (Meyerhoff, 2011, p. 152). Labov (1994) zag, door naar de verschillen tussen generaties te kijken, een verschuiving van klanken in het klanksysteem. Ook zegt Labov (1980) dat jongere sprekers van een taal meer innovatieve vormen gebruiken dan oudere sprekers in zowel kwaliteit als kwantiteit (Milroy & Milroy, 1985). Contrastieve focusreduplicatie zou dus ook kunnen worden toegevoegd aan de taal, door de innovatie van de taal door de jongere sprekers.

Het blijft echter de vraag hoe productief contrastieve focusreduplicatie in het Nederlands is. Contrastieve focusreduplicatie in het Nederlands komt namelijk nog niet voor in een beschrijvende grammatica van het Nederlands. Contrastieve focusreduplicatie wordt echter wel overwegend eenduidig geïnterpreteerd, zoals dit onderzoek laat zien. Als de interpretatie van een constructie eenduidig is, zou er geen barrière moeten zijn om deze constructie te gebruiken. Miscommunicatie zou niet aan de orde zijn bij een overwegend eenduidige interpretatie van contrastieve focusreduplicatie. Tegelijkertijd wordt contrastieve focusreduplicatie nog niet substantieel gebruikt in mijn omgeving.

Er zullen dus factoren zijn die productief gebruik van reduplicatie tegen houden. Het is misschien niet noodzakelijk om contrastieve focusreduplicatie te gebruiken om een prototypische betekenis op te roepen. Het gebruik van bijvoorbeeld *echt* kan in sommige situaties dezelfde betekenis oproepen, zoals in '*Zij is echt een meisje*' in plaats van '*Zij is een meisje-meisje*'. Een andere factor zou kunnen zijn dat men niet frequent een prototype wil gebruiken. Hierdoor zou er geen noodzaak zijn om contrastieve focusreduplicatie veelvuldig te gebruiken.

Er zijn ook een aantal zaken niet onderzocht voor reduplicatie in het Nederlands. Het is namelijk nog onduidelijk of voor de interpretatie van contrastieve focusreduplicatie in het Nederlands dynamische prototypes worden gebruikt (Song & Lee, 2011). Een onderzoek naar dynamische prototypes maakt een vergelijking met de theorie van Song en Lee (2011) mogelijk.

Daarnaast geeft het ook een beter inzicht over of de Nederlandse contrastieve focusreduplicatie meer gelijkenissen heeft met de Engelse variant die Song en Lee (2011) beschrijven.

Men kan zich ook afvragen of reduplicatie bij alle woordsoorten in het Nederlands mogelijk is, zoals kort besproken in sectie 2.3. Voor het Engels is reduplicatie van gelexicaliseerde uitingen mogelijk, waar dat in het Nederlands nog niet geobserveerd is. Deze uitingen hebben misschien geen duidelijk prototype in het Nederlands. Als dit duidelijke prototype ontbreekt, verloopt de interpretatie waarschijnlijk ook moeizamer, waardoor reduplicatie geen informatie toevoegt aan de betekenis van de zin.

Aan de vorm van reduplicatie in het Nederlands is ook nog onderzoek mogelijk. Een vraag zou kunnen zijn of meerlettergrepige woorden kunnen worden geredupliceerd. Het lijkt namelijk moeilijker om meerlettergrepige woorden te redupliceren. Het is dus de vraag of een woord als *vrachtwagenchauffeur* dus ook voorkomt als *vrachtwagenchauffeur-vrachtwagenchauffeur*? Bij hoeveel lettergrepen ligt er wellicht een grens? Dit kan voor een deel bepalend zijn voor de productiviteit van reduplicatie in het Nederlands. Als reduplicatie niet in alle omstandigheden voor kan komen, is het waarschijnlijk ook minder productief, omdat het niet mogelijk is om te redupliceren. Daarnaast kan men vragen: hoe wordt een meervoud geredupliceerd? Wordt *meisje-meisjes-meisjes*, *meisje-meisjes* of *meisjes-meisje*? Hierdoor kan men wellicht bekijken of reduplicatie in het Nederlands als één woord of als twee woorden worden gezien. Bij een benadering als één woord verwacht men ook een morfologische uitdrukking van het meervoud, terwijl bij een benadering van twee woorden ook twee meervoudsuitgangen worden verwacht.

5. Conclusie

Door middel van een online experiment is onderzocht hoe contrastieve focusreduplicatie wordt geïnterpreteerd in het Nederlands en of er verschillen zijn tussen jonge en oude mensen met betrekking tot deze interpretatie. Uit de resultaten kwam naar voren dat contrastieve focusreduplicatie in het Nederlands voornamelijk wordt geïnterpreteerd met een prototypische betekenis. Dit komt overeen met de interpretatie in het Engels (zie Ghomeshi et al., 2004). Ook lijkt het erop dat de jongere participanten een duidelijker verschil maken tussen de interpretatie van een zin met contrastieve focusreduplicatie en zonder contrastieve focusreduplicatie dan de oudere participanten. In verder onderzoek is het interessant om te onderzoeken of de prototypische betekenis ook dynamisch is in het Nederlands, zoals dat in het Engels ook is (zie Song & Lee, 2011).

Literatuur

- Ansre, G. (1963). Reduplication in Ewe. *Journal of African languages*, 2, 128-132.
- Chao, Y. R. (1968). *A grammar of spoken Chinese*. Berkeley, Los Angeles: University of California Press.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. Third edition. Londen: Sage.
- Ghomeshi, J., Jackendoff, R., Rosen, N. & Russell, K. (2004). Contrastive focus reduplication in English. *Natural Language & Linguistic Theory*, 22, 307-357.
- Gonda, J. (1949). The functions of word duplication in Indonesian languages. *Lingua*, 2, pp. 170-197.
- Hardy, H. K. & Montler, T. (1988). Imperfective gemination in Alabama. *International Journal of American Linguistics*, 54, pp. 399-475. Chicago: University of Chicago Press.
- Harleman, C. (2007). *De reduplicatie, een overzicht van de semantische aspecten van de reduplicatie in het Nederlands*. Bachelorscriptie, Rijksuniversiteit Groningen.
- Hoeksema, J. (2001). X maar dan ook echt X!: Een geval van emphatische reduplicerende nevenschikking. *Tabu*, 31, 119-140.
- Katamba, F. (1993). *Morphology*. Basingstoke, Hamps [etc.]: MacMillan.
- Kerswill, P. (1996). Children, adolescents, and language change. *Language Variation and Change*, 8, 177-202.
- Labov, W. (1980). *Locating language in time and space*. New York: Academic Press.
- Labov, W. (1994). *Principles of linguistic change: Internal factors*. Oxford: Blackwell.
- Meyerhoff, M. (2011). *Introducing sociolinguistics*. Second edition. Abingdon: Routledge.
- Milroy, J. & Milroy L. (1985). Linguistic change, social network and speaker innovation. *Journal of Linguistics*, 21, 339-384.

- Moravcsik, E. A. (1978). Reduplicative constructions. In: J. H. Greenberg (Ed.), *Universals of human language*, vol. 3: *word structure* (pp. 297-334). Stanford: Stanford University Press.
- Nash, D. (1980). *Topics in Walpiri grammar*. New York: Garland.
- Rosch, E. (1973). On the internal structure of perceptual and semantic categories. In: T. E. Moore (Ed.), *Cognitive development and the acquisition of language* (pp. 111-144). New York: Academic Press.
- Rosch, E. (1975). Cognitive representations of semantic categories. *Journal of experimental psychology: General*, 104, 192-233.
- Rubino, C. (2011). Reduplication. In: M. S. Dryer & M. Haspelmath (Eds.), *The World Atlas of Language Structures online*. Munich: Max Planck Digital Library, chapter 27. Via: <http://wals.info/chapter/27>. Bekeken op 13-10-2013.
- Song, M. & Lee, C. (2011). CF-reduplication in English: Dynamic prototypes & contrastive focus effects. *Proceedings of the 21st Semantics and Linguistic Theory Conference*, pp. 444-462. New Brunswick: Rutgers University.
- Stichting Kijkonderzoek (2013). *Kijkcijfers 25 oktober 2013*. Via: http://www.kijkonderzoek.nl/component/Itemid,45/option,com_kijkcijfers/file,d1-10-0-p. Bekeken op 17-11-2013.
- Taylor, J. R. (1989). *Linguistic categorization, prototypes in linguistic theory*. Oxford: Clarendon Press.
- Whitton, L. (2006). *What can be contrasted in contrastive reduplication?* Stanford Linguistics Department. Via: <http://www.stanford.edu/dept/linguistics/qp-fest/2006/abstracts/WhittonQPFest2006Abstract.pdf>. Bekeken op 08-11-2013.

Appendices

Appendix A

Welkomsttekst

Welkom op deze pagina.

Op het volgende scherm start het onderzoek. Hierin krijgt u eerst een korte context te lezen. Vervolgens leest u een dialoog tussen twee personen. Beantwoord vervolgens de vraag door op een van de drie antwoordmogelijkheden te klikken. Er is geen goed of fout antwoord. Ga uit van uw eerste intuïtie. Het onderzoek zal ongeveer 10 minuten duren.

Alvast erg bedankt voor het invullen en veel succes!

Klik op de groene driehoek om verder te gaan.

Appendix B

Voorbeeld experimentgroep

VORSCHAU - APERÇU - PREVIEW VORSCHAU - APERÇU - PREVIEW VORSCHAU - APERÇU - PREVIEW VORSCHAU - APERÇU - PREVIEW VORSCHAU - APERÇU - PREVIEW VORSCHAU - APERÇU - PR

Verplichte vragen in dit voorbeeld uitschakelen

Gratis enquête tool voor leden van "Radboud University of Nijmegen" en andere universiteiten.
Open nu een gratis account!

Hervatten van al gestarte deelname

Onderzoek Bart Kersten

3%

In Arnhem werd een nieuwbouw gebouwd, toen Bennie daar op school zat. Na zijn schooltijd ging hij ergens anders wonen. Teun, zijn neefje, zit op dezelfde school, waar nu opnieuw een nieuwbouw is gebouwd.

Teun: 'Ik zit op dezelfde school als jou, Bennie!'
Bennie: 'Wat leuk! Zit jou klas in de nieuwbouw?'
Teun: 'Bedoel je de nieuwbouw of de nieuwbouw-nieuwbouw?'

Wat bedoelt Teun met 'nieuwbouw-nieuwbouw'? *

A: De nieuwbouw van vroeger.

B: De nieuwbouw van nu.

C: Kan zowel A als B zijn.

▶

Auteur van deze enquête: Bart Kersten (wijzigen)

Appendix C

Voorbeeld controlegroep

ORSCHAU - APERCU - PREVIEW VORSCHAU - APERCU - PREVIEW VORSCHAU - APERCU - PREVIEW VORSCHAU - APERCU - PREVIEW VORSCHAU - APERCU - PREVIEW VORSCHAU - APERCU - PR

Verplichte vragen in dit voorbeeld uitschakelen

Gratis enquête tool voor leden van "Radboud University of Nijmegen" en andere universiteiten.
Open nu een gratis account!

Hervatten van al gestarte deelname +

Onderzoek Bart Kersten 52%

In Arnhem werd een nieuwbouw gebouwd, toen Bennie daar op school zat. Na zijn schooltijd ging hij ergens anders wonen. Teun, zijn neefje, zit op dezelfde school, waar nu opnieuw een nieuwbouw is gebouwd.

Teun: 'Ik zit op dezelfde school als jou, Bennie!'
Bennie: 'Wat leuk! Zit jou klas in de nieuwbouw?'

Wat bedoelt Bennie met 'nieuwbouw'? *

A: De nieuwbouw van vroeger.

B: De nieuwbouw van nu.

C: Kan zowel A als B zijn.

Auteur van deze enquête: Bart Kersten (wizjgen)

Appendix D

Conditie experimentgroep

1. In Arnhem werd een nieuwbouw gebouwd, toen Bennie daar op school zat. Na zijn schooltijd ging hij ergens anders wonen. Teun, zijn neefje, zit op dezelfde school, waar nu opnieuw een nieuwbouw is gebouwd. Teun: 'Ik zit op dezelfde school als jou, Bennie!' Bennie: 'Wat leuk! Zit jou klas in de nieuwbouw?' Teun: 'Bedoel je de nieuwbouw of de nieuwbouw-nieuwbouw?'

Wat bedoelt Teun met 'nieuwbouw-nieuwbouw'?

A: De nieuwbouw van vroeger.

B: De nieuwbouw van nu.

C: Kan zowel A als B zijn.

2. Wim is de vader van Bram en vraagt waar het studieboek van Bram ligt. Bram heeft zijn slaapkamer op de eerste verdieping. Op de tweede verdieping is ook een studeerkamer. Wim: 'Waar heb je je studieboek liggen, Bram?' Bram: 'Die ligt boven.' Wim: 'Boven of boven-boven?'

Wat bedoelt Wim met 'boven-boven'?

A: De studeerkamer.

B: De slaapkamer.

C: Kan zowel A als B zijn.

3. Geert studeert in Nijmegen en woont daar in een studentenhuis. In het weekend woont hij bij zijn ouders in Assen. Zijn zus Marijke heeft ook zowel in Nijmegen als bij haar ouders een kamer. Geert zit in de trein en belt met Marijke. Marijke: 'Heb je zin om straks samen te eten?' Geert: 'Ja, dat is gezellig. Maar ik moet wel eerst mijn kamer opruimen.' Marijke: 'Je kamer of je kamer-kamer?'

Wat bedoelt Marijke met 'kamer-kamer'?

A: De kamer in Assen.

B: De kamer in Nijmegen.

C: Kan zowel A als B zijn.

4. Marit is met Annika aan het shoppen in Amsterdam. Marit koopt een T-shirt met korte mouwen en een T-shirt met lange mouwen. Ze zitten nu in de trein terug naar huis. Marit: 'Wat vind je het leukste dat ik vandaag gekocht heb?' Annika: 'Ik vind je T-shirt het leukst!' Marit: 'Welke bedoel je? Mijn T-shirt of mijn T-shirt-T-shirt?'

Wat bedoelt Marit met 'T-shirt-T-shirt'?

A: Het shirt met korte mouwen.

B: Het shirt met lange mouwen.

C: Kan zowel A als B zijn.

5. Bas heeft twee banen. Hij werkt bij een hamburgerketen en hij werkt bij een technisch adviesbureau. Marijn, de vriend van Bas, belt hem op. Marijn: 'Kom je morgen gamen?' Bas: 'Nee, ik moet naar mijn werk.' Marijn: 'Moet je naar je werk of naar je werk-werk?'

Wat bedoelt Marijn met 'werk-werk'?

A: Het werk bij de hamburgerketen.

B: Het werk bij het technisch adviesbureau.

C: Kan zowel A als B zijn.

6. Ieder jaar worden er twee gala's georganiseerd door de studievereniging voor Taalwetenschap. Op het ene gala hebben de gasten een pak of lange jurk aan en wordt er dansmuziek gedraaid. Op het andere gala is er een dj en worden er korte jurkjes gedragen en colbertjes. Lisa en Merel studeren beide Taalwetenschap. Merel: 'Ben je gister nog geslaagd in de stad of niet?' Lisa: 'Ja, ik heb een jurk gekocht gisteren voor het gala!' Merel: 'Oh leuk! Voor het gala of het gala-gala?'

Wat bedoelt Merel met 'gala-gala'?

A: Het gala met een dj en korte jurkjes gedragen en colbertjes.

B: Het gala waar de gasten een pak of lange jurk aan hebben en er dansmuziek wordt gedraaid.

C: Kan zowel A als B zijn.

7. In Amsterdam staan op het centraal station op spoor 2 poortjes voor de ov-chipkaart die alleen maar open staan. Op spoor 3 staan poortjes die alleen open gaan als je de ov-chipkaart er voor houdt. Hans vraagt aan de NS-medewerker de weg naar de trein. Hans: 'Hoe moet ik bij de trein naar Utrecht komen?' NS-medewerker: 'Dan moet u hier naar links de gang in naar perron 2 en 3 en daarna door het poortje.' Hans: 'Door het poortje, of door het poortje-poortje?'

Wat bedoelt Hans met 'poortje-poortje'?

A: Het poortje op spoor 2.

B: Het poortje op spoor 3.

C: Kan zowel A als B zijn.

8. Frits heeft onlangs twee auto's gekocht. Een grote Hummer en een kleine Smart. Het is vandaag mooi weer om de omgeving te verkennen. Frits komt de woonkamer binnenlopen, waar zijn zoon Tim zit. Tim: 'Waarom heb je je autosleutel in je hand?' Frits: 'Ik ga even een stukje rijden met de auto. Ga je mee?' Tim: 'Ga je met de auto of met de auto-auto?'

Wat bedoelt Tim met 'auto-auto'?

A: De Hummer.

B: De Smart.

C: Kan zowel A als B zijn.

9. Hanneke zit met haar vriendin Karin in de woonkamer. In de kamer hangt een kroonluchter. Er hangt ook een wandlamp. Jochem komt net binnenlopen. Jochem: 'Het is donker hier beneden.' Hanneke: 'Ja, het begint net te schemeren. Doe de lamp maar aan.' Jochem: 'De lamp of de lamp-lamp?'

Wat bedoelt Jochem met 'lamp-lamp'?

A: De kroonluchter.

B: De leeslamp.

C: Kan zowel A als B zijn.

10. De vader en moeder van Thijs zijn gescheiden. Zijn vader is inmiddels getrouwd met een nieuwe vrouw. Thijs kan erg goed opschieten met z'n stiefmoeder. Thijs fiets naar huis samen met zijn klasgenoot Jens. Jens: 'Ga je nog iets leuks doen dit weekend?' Thijs: 'Ja, ik ga naar de film met mijn moeder.' Jens: 'Met je moeder of met je moeder-moeder?'

Wat bedoelt Jens met 'moeder-moeder'?

A: Zijn stiefmoeder.

B: Zijn biologische moeder.

C: Kan zowel A als B zijn.

11. Chris is bij de groenteboer, omdat hij fruit moet kopen voor zijn moeder. De groenteboer heeft een ruim assortiment in de winkel, met onder andere bakbananen en kromme bananen.

Groenteboer: 'Waar kan ik u mee helpen?' Chris: 'Ik wil graag een banaan.' Groenteboer: 'Een banaan of een banaan-banaan?'

Wat bedoelt de groenteboer met 'banaan-banaan'?

A: De kromme banaan.

B: De bakbanaan.

C: Kan zowel A als B zijn.

12. Gerrit staat in een fotowinkel. Hij is op zoek naar een fototoestel en heeft de keuze uit twee fototoestellen. Een fototoestel met WiFi en GPS en een fototoestel zonder deze extra's. Verkoper: 'En welke mag het worden?' Gerrit: 'Ik wil graag het fototoestel.' Verkoper: 'Het fototoestel of het fototoestel-fototoestel?'

Wat bedoelt de verkoper met 'fototoestel-fototoestel'?

A: Het fototoestel met WiFi en GPS.

B: Het fototoestel zonder WiFi en GPS.

C: Kan zowel A als B zijn.

13. Jan krijgt op woensdag twee kranten thuis bezorgd. Een weekblad, de Buurtbode en een dagblad, de Gelderlander. Jan: 'Zat er nog iets in de brievenbus vandaag?' Kees: 'Ja, ze hebben de krant bezorgd.' Jan: 'De krant of de krant-krant?'

Wat bedoelt Jan met 'krant-krant'?

A: De Gelderlander.

B: De Buurtbode.

C: Kan zowel A als B zijn.

14. Tanja en Else kennen elkaar van de basisschool. Ze zijn vrienden op Facebook en kunnen daardoor de foto's van elkaar zien. Na een tijd komen ze elkaar weer in het echt tegen. Tanja heeft een relatie met Mees en kent Job. Else: 'Ik zag dat je samen met een vriend ergens naar toe bent geweest vorige week.' Tanja: 'Ja, we zijn samen naar een pretpark geweest.' Else: 'Maar is dat een vriend of een vriend-vriend?'

Wat bedoelt Else met 'vriend-vriend'?

A: Mees.

B: Job.

C: Kan zowel A als B zijn.

15. Marleen speelt bij een slagwerkgroep. De slagwerkgroep speelt één muziekstuk dat bestaat uit drie onderdelen met ieder een eigen slot en dat in totaal een slot heeft. Marleen heeft net uitleg

gehad van de dirigent en begrijpt het nu. Marleen: 'Zouden we deze maten in deel twee nog een keer kunnen doen, want ik snap het bijna.' Dirigent: 'Dat is goed. Dan spelen we vanaf deel twee tot het eind.' Marleen: 'Bedoel je tot het eind of tot het eind-eind?'

Wat bedoelt Marleen met 'eind-eind'?

A: Het einde van het hele muziekstuk.

B: Het einde van deel twee van het muziekstuk.

C: Kan zowel A als B zijn.

16. Jeroen en Iris zitten tijdens hun les naast elkaar. Iris heeft haar spullen altijd keurig op orde. Haar etui is gevuld met onder andere een pen met potloodvulling en een pen met inktvulling. Iris: 'Wat ben je laat.' Jeroen: 'Ja, verslapen. Heb jij een pen voor mij?' Iris: 'Een pen of een pen-pen?'

Wat bedoelt Iris met 'pen-pen'?

A: Een pen met potloodvulling.

B: Een pen met inktvulling.

C: Kan zowel A als B zijn.

Appendix E

Conditie controlegroep

1. In Arnhem werd een nieuwbouw gebouwd, toen Bennie daar op school zat. Na zijn schooltijd ging hij ergens anders wonen. Teun, zijn neefje, zit op dezelfde school, waar nu opnieuw een nieuwbouw is gebouwd. Teun: 'Ik zit op dezelfde school als jou, Bennie!' Bennie: 'Wat leuk! Zit jou klas in de nieuwbouw?'

Wat bedoelt Bennie met 'nieuwbouw'?

A: De nieuwbouw van vroeger.

B: De nieuwbouw van nu.

C: Kan zowel A als B zijn.

2. Wim is de vader van Bram en vraagt waar het studieboek van Bram ligt. Bram heeft zijn slaapkamer op de eerste verdieping. Op de tweede verdieping is ook een studeerkamer. Wim: 'Waar heb je je studieboek liggen, Bram?' Bram: 'Die ligt boven.'

Wat bedoelt Bram met 'boven'?

A: De studeerkamer.

B: De slaapkamer.

C: Kan zowel A als B zijn.

3. Geert studeert in Nijmegen en woont daar in een studentenhuis. In het weekend woont hij bij zijn ouders in Assen. Zijn zus Marijke heeft ook zowel in Nijmegen als bij haar ouders een kamer. Geert zit in de trein en belt met Marijke. Marijke: 'Heb je zin om straks samen te eten?' Geert: 'Ja, dat is gezellig. Maar ik moet wel eerst mijn kamer opruimen.'

Wat bedoelt Geert met 'kamer'?

A: De kamer in Assen.

B: De kamer in Nijmegen.

C: Kan zowel A als B zijn.

4. Marit is met Annika aan het shoppen in Amsterdam. Marit koopt een T-shirt met korte mouwen en een T-shirt met lange mouwen. Ze zitten nu in de trein terug naar huis. Marit: 'Wat vind je het leukste dat ik vandaag gekocht heb?' Annika: 'Ik vind je T-shirt het leukst!'

Wat bedoelt Annika met 'T-shirt'?

A: Het shirt met korte mouwen.

B: Het shirt met lange mouwen.
C: Kan zowel A als B zijn.

5. Bas heeft twee banen. Hij werkt bij een hamburgerketen en hij werkt bij een technisch adviesbureau. Marijn, de vriend van Bas, belt hem op. Marijn: 'Kom je morgen gamen?' Bas: 'Nee, ik moet naar mijn werk.'

Wat bedoelt Bas met 'werk'?

A: Het werk bij de hamburgerketen.
B: Het werk bij het technisch adviesbureau.
C: Kan zowel A als B zijn.

6. Ieder jaar worden er twee gala's georganiseerd door de studievereniging voor Taalwetenschap. Op het ene gala hebben de gasten een pak of lange jurk aan en wordt er dansmuziek gedraaid. Op het andere gala is er een dj en worden er korte jurkjes gedragen en colbertjes. Lisa en Merel studeren beide Taalwetenschap. Merel: 'Ben je gister nog geslaagd in de stad of niet?' Lisa: 'Ja, ik heb een jurk gekocht gisteren voor het gala!'

Wat bedoelt Lisa met 'gala'?

A: Het gala met een dj en korte jurkjes gedragen en colbertjes.
B: Het gala waar de gasten een pak of lange jurk aan hebben en er dansmuziek wordt gedraaid.
C: Kan zowel A als B zijn.

7. In Amsterdam staan op het centraal station op spoor 2 poortjes voor de ov-chipkaart die alleen maar open staan. Op spoor 3 staan poortjes die alleen open gaan als je de ov-chipkaart er voor houdt. Hans vraagt aan de NS-medewerker de weg naar de trein. Hans: 'Hoe moet ik bij de trein naar Utrecht komen?' NS-medewerker: 'Dan moet u hier naar links de gang in naar perron 2 en 3 en daarna door het poortje.'

Wat bedoelt de NS-medewerker met 'poortje'?

A: Het poortje op spoor 2.
B: Het poortje op spoor 3.
C: Kan zowel A als B zijn.

8. Frits heeft onlangs twee auto's gekocht. Een grote Hummer en een kleine Smart. Het is vandaag mooi weer om de omgeving te verkennen. Frits komt de woonkamer binnenlopen, waar zijn zoon Tim zit. Tim: 'Waarom heb je je autosleutel in je hand?' Frits: 'Ik ga even een stukje rijden met de auto. Ga je mee?'

Wat bedoelt Frits met 'auto'?

A: De Hummer.
B: De Smart.
C: Kan zowel A als B zijn.

9. Hanneke zit met haar vriendin Karin in de woonkamer. In de kamer hangt een kroonluchter. Er hangt ook een wandlamp. Jochem komt net binnenlopen. Jochem: 'Het is donker hier beneden.' Hanneke: 'Ja, het begint net te schemeren. Doe de lamp maar aan.'

Wat bedoelt Hanneke met 'lamp'?

A: De kroonluchter.
B: De leeslamp.
C: Kan zowel A als B zijn.

10. De vader en moeder van Thijs zijn gescheiden. Zijn vader is inmiddels getrouwd met een nieuwe vrouw. Thijs kan erg goed opschieten met z'n stiefmoeder. Thijs fiets naar huis samen met zijn klasgenoot Jens. Jens: 'Ga je nog iets leuks doen dit weekend?' Thijs: 'Ja, ik ga naar de film met mijn moeder.'

Wat bedoelt Thijs met 'moeder'?

A: Zijn stiefmoeder.

B: Zijn biologische moeder.

C: Kan zowel A als B zijn.

11. Chris is bij de groenteboer, omdat hij fruit moet kopen voor zijn moeder. De groenteboer heeft een ruim assortiment in de winkel, met onder andere bakbananen en kromme bananen.

Groenteboer: 'Waar kan ik u mee helpen?' Chris: 'Ik wil graag een banaan.'

Wat bedoelt Chris met 'banaan'?

A: De kromme banaan.

B: De bakbanaan.

C: Kan zowel A als B zijn.

12. Gerrit staat in een fotowinkel. Hij is op zoek naar een fototoestel en heeft de keuze uit twee fototoestellen. Een fototoestel met WiFi en GPS en een fototoestel zonder deze extra's. Verkoper: 'En welke mag het worden?' Gerrit: 'Ik wil graag het fototoestel.'

Wat bedoelt Gerrit met 'fototoestel'?

A: Het fototoestel met WiFi en GPS.

B: Het fototoestel zonder WiFi en GPS.

C: Kan zowel A als B zijn.

13. Jan krijgt op woensdag twee kranten thuis bezorgd. Een weekblad, de Buurtbode en een dagblad, de Gelderlander. Jan: 'Zat er nog iets in de brievenbus vandaag?' Kees: 'Ja, ze hebben de krant bezorgd.'

Wat bedoelt Kees met 'krant'?

A: De Gelderlander.

B: De Buurtbode.

C: Kan zowel A als B zijn.

14. Tanja en Else kennen elkaar van de basisschool. Ze zijn vrienden op Facebook en kunnen daardoor de foto's van elkaar zien. Na een tijd komen ze elkaar weer in het echt tegen. Tanja heeft een relatie met Mees en kent Job. Else: 'Ik zag dat je samen met een vriend ergens naar toe bent geweest vorige week.' Tanja: 'Ja, we zijn samen naar een pretpark geweest.'

Wie bedoelt Else met 'vriend'?

A: Mees.

B: Job.

C: Kan zowel A als B zijn.

15. Marleen speelt bij een slagwerkgroep. De slagwerkgroep speelt één muziekstuk dat bestaat uit drie onderdelen met ieder een eigen slot en dat in totaal een slot heeft. Marleen heeft net uitleg gehad van de dirigent en begrijpt het nu. Marleen: 'Zouden we deze maten in deel twee nog een keer kunnen doen, want ik snap het bijna.' Dirigent: 'Dat is goed. Dan spelen we vanaf deel twee tot het eind.'

Wat bedoelt de dirigent met 'eind'?

A: Het einde van het hele muziekstuk.

B: Het einde van deel twee van het muziekstuk.

C: Kan zowel A als B zijn.

16. Jeroen en Iris zitten tijdens hun les naast elkaar. Iris heeft haar spullen altijd keurig op orde. Haar etui is gevuld met onder andere een pen met potloodvulling en een pen met inktvulling. Iris: 'Wat ben je laat.' Jeroen: 'Ja, verslapen. Heb jij een pen voor mij?'

Wat bedoelt Jeroen met 'pen'?

- A: Een pen met potloodvulling.
- B: Een pen met inktvulling.
- C: Kan zowel A als B zijn.